

«Obama moet bescheiden zijn»

GENT Terwijl het puin van het internationale bankenlandschap nog narookt, de wereldeconomie op apegapen ligt en zich in Gaza een nieuwe humanitaire crisis voltrekt, legt Barack Obama morgen de eed af als nieuwe Amerikaanse president. «Obama wacht de zware taak om de Amerikaanse belangen opnieuw te doen sporen met die van de hele internationale gemeenschap. Als hem dat lukt, dan is zijn verkiezing echt historisch», zegt professor Rik Coolsaet (UGent).

Bescheidenheid. Dat zou volgens professor Coolsaet het leidmotief moeten worden van Obama's buitenlandbeleid, ondanks diens ambitieuze agenda. «De grote fout van George Bush is de overschatting van de eigen capaciteiten als wereldmacht geweest, gekoppeld aan de klassieke, soms irritante Amerikaanse zelfingenomenheid. De Amerikaanse supermacht is militair onbetwist, maar sinds het einde van de koude oorlog economisch en politiek overschat. Obama moet beseffen dat hij de complexe uitdagingen op wereldvlak niet langer alleen aankan. Voor arrogantie is de relatieve voorsprong op de andere grootmachten te klein geworden. Hij heeft de steun van Europa, India, Rusland en China nodig om de grote internationale dossiers te beheren en te beheersen. Zo niet dreigt een nieuwe wedloop tussen de grote mogendheden de

zijn en opnieuw de weg naar het terrorisme hebben gevonden. Dat zijn wellicht georganiseerde lekken van hardliners binnen de Amerikaanse veiligheidsdiensten die hem nog op andere gedachten willen brengen, maar dat kan hij zich gewoon niet permitteren.»

Diezelfde hardliners zullen zijn positie tegenover Iran nauwelijkt opvolgen.

«Zijn standpunten zijn op zich niet zo verschillend van die van Bush, behalve de tactiek misschien. Het grote verschil is dat Obama bereid is om met de landen van de zogenaamde 'As van het Kwaad' zonder voorwaarden samen te gaan zitten. Maar inzake Iran kan er op het vlak van nucleaire ambities ook voor Obama geen enkele toegift zijn. De vraag is hoe het Congres zich zal opstellen. Zeker in de VS is het bijzonder populair om tegen

de Europeanen als 'honest broker' op te stellen. Ook voor Jeruzalem wordt dat een nieuwe situatie, want Israël had de voorbije acht jaar aan Bush een vrijwel kritiekloze bondgenoot.»

Obama zal de geleidelijke terugtrekking uit Irak uitvoeren en tegelijk de troepenmacht in Afghanistan verdubbelen. Een logische keuze?

«Daarmee lijkt hij zich in te schrijven op het beleid van Bush, maar ik denk dat hij vooral tijd wil kopen. De grote vraag is of hij in Afghanistan kan herhalen wat in Irak is gebeurd. Daar hebben de tribale milities een cruciale rol gespeeld bij de relatieve pacificatie van het land, maar in Afghanistan staan diezelfde milities garant voor de totale anarchie. De situatie is er nog veel erger dan de toestand in Irak ooit is geweest. Door de erg poreuze grenzen tussen de stamengebieden in Afghanistan en Pakistan kan hij die twee landen ook niet meer los van elkaar zien. Door omstandigheden is hij bijna verplicht om eerst de crisis in Gaza aan te pakken, maar de strijd tegen de groeiende radicalisering in Centraal-Azië wordt zijn grootste uitdaging. Sinds de komst van de internationale gemeenschap is de taliban alleen maar sterker geworden. De toestand is echt dramatisch.»

U zegt dat hij de Europeanen nodig zal hebben. Is hij een even koele minnaar van het federale Europa als Bush?

«De Amerikanen zijn weinig vertrouwd met de Europese constructie, die ze in het verleden structureel genegeerd hebben. Dat zal onder Obama wellicht niet anders zijn. De aanvaardingsspeech van Hillary Clinton sprak op dat vlak boekdelen. Geen woord over de EU, wel over Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië. De Amerikanen kiezen nog altijd bilaterale relaties, tenzij ze echt niet anders kunnen. Daarbij is het handig meegenomen dat ze de lidstaten van de EU - samen met Japan hun grootste economische concurrent - uit elkaar kunnen spelen. Bovendien kiezen de VS samenwerking binnen de Navo, hun persoonlijke zelfbedieningszaak voor internationale veiligheid.»

heidsthema's.»

En wat met China. Dat leent de VS geld om Chinese producten te kopen. Zegt dat niet veel over de nieuwe krachtsverhoudingen?

«Deels wel. Het zegt vooral veel over de nooit geziene, onderlinge verwevenheid tussen grootmachten. In de 19de eeuw waren er ook een vijftal mogendheden die voortdurend met elkaar in concurrentie gingen, maar nooit was de economische interdependentie tussen hen zo groot als vandaag. Dat wil echter niet zeggen dat conflicten of oorlogen voortaan uitgesloten zijn, puur omdat ze elkaars afzetmarkten nodig zouden hebben. In de 19de eeuw heeft men diezelfde denkfout al eens gemaakt over het Victoriaanse Engeland en het Duitse keizerrijk. Twee scenario's liggen vandaag voor. Ofwel vinden de grote landen elkaar in een aantal gezamenlijke doelstellingen, zoals de klimaatcrisis of het beheer van energiebronnen, met een vrij stabiele wereldorde tot gevolg. Ofwel ontstaat er een opbod tussen eigen belangen, waardoor een erg crisisgevoelig systeem ontstaat. Als voorman van de leidende grootmacht zal Obama de belangen van alle grote landen aan elkaar moeten proberen te lassen via gezamenlijke doelen, zonder daarbij de kleintjes te vertrappten. Wat dat betreft, worden de onderhandelingen

over een nieuw klimaatverdrag een eerste grote test voor de Amerikaanse president.»

Zijn economisch adviseur Larry Summers stond mee aan de wieg van de G20. Is dat een impliciete, Amerikaanse erkenning van de nieuwe multipolaire wereldorde?

«Summers was mee verantwoordelijk voor de hele deregulering onder Clinton, maar beseft dat die liberalisering veel te ver doorgeslagen is. Summers geldt als symbool van de verschuivende consensus van verdere liberalisering naar een meer gereguleerde vrije markt. Als de VS instemmen met een meer gestuurde mondialisering en met de groeiende macht van de zogenaamde groeielanden binnen het wereldsysteem, dan kan het tijdperk van mondiale samenwerking aangebroken zijn.»

Dries Bervoet

«Een stabiele wereldorde of totale mondiale anarchie. Beide zijn mogelijk.»

wereld in een tijdperk van mondiale anarchie te storten, waarbij we van de ene crisis naar de andere hollen.»

En toch kijkt iedereen naar Obama om de brandhaard in Gaza te blussen.

Rik Coolsaet: «Ondanks beloftes aan het begin van zijn tweede ambtstermijn heeft George Bush niets ondernomen om een oplossing te vinden voor het Palestijns-Israëliëse conflict. Obama moet de draad weer oppikken waar Bill Clinton die in 2000 heeft laten liggen, maar de vraag is of dat wel kan. Door de bloeiende Amerikaanse conjunctuur had Clinton in zijn tweede ambtstermijn de handen vrij om zich met het buitenland bezig te houden. Door de economische crisis zal Obama zijn aandacht vrijwel exclusief moeten richten op het binnenlandse stimuleringsplan. Bovendien zijn de VS onder Bush het imago van moreel leider verloren. Het zal veel tijd en energie kosten om dat te herstellen.»

Iran van leer te trekken, zoals de harde uitspraken van de nieuwe buitenlandminister Hillary Clinton tijdens de Democratische voorverkiezingen bewijzen. Meer nog dan met Hillary zal Obama echter moeten afrekenen met het Congres. Door de ingebouwde controle in het kader van de *checks and balances* kan het parlement het hem nog knap lastig maken. Zelfs de Democratische afgevaardigden hebben al te kennen gegeven dat ze zich niet als voetveeg zullen laten behandelen.»

Door de invloed van Iran op Hamas heeft hij Teheran toch nodig om een vredesakkoord te bewerkstelligen.

«De invloed vanuit Teheran op Hamas wordt overschat. Hamas is een onlosmakelijk onderdeel geworden van de Palestijnse samenleving en put daar haar belangrijkste kracht uit. Wil hij echt vooruitgang boeken, dan moet hij alle partijen opnieuw rond de tafel krijgen door zich samen met

«VERHOFSTADT EN MICHEL WAREN HUN TIJD VER VOORUIT»

Door de nieuwe multipolaire wereldorde dringt een herziening van de mondiale architectuur zich al langer op, zo zegt professor Coolsaet. «Het concept van global governance was bijzonder populair in de jaren '90, maar raakte volledig ondergesneeuwd door de Amerikaanse oorlog tegen terreur na *nine eleven*. Door de bestaande veelheid aan internationale instellingen moeten we bijzonder voorzichtig zijn met de creatie van nieuwe structuren, maar financieel-economisch is er duidelijk werk aan de winkel, klinkt het. «Drie jaar geleden al hebben Louis Michel en Guy Verhofstadt het idee van een aparte sociaal-economische veiligheidsraad

verdedigd bij de VN. Hun voorstel werd afgevoerd, maar vorige week hebben de Duitse kanselier Merkel en de Franse president Sarkozy gezamenlijk een gelijkaardig voorstel gedaan. De timing van het Belgische voorstel zat misschien niet helemaal goed, maar Michel en Verhofstadt waren hun tijd ver vooruit», aldus Coolsaet. «Als zelfs de Amerikaanse realist bij uitstek, Henri Kissinger, er nu voor pleit om de internationale instellingen te herdenken, dan lijkt de tijd rijp voor Obama en zijn internationale big new deal. Dat hij daarvoor in de eerste plaats toenadering zoekt tot de Europeanen, zou een mooi begin zijn.»

De sluiting van de terreurgevangenis op Guantanamo Bay kan helpen, maar dat lijkt hoogst onzeker.

«Hij zal wel moeten, net als hij het beloofde verbod op martelpraktijken moet invoeren. Doet hij dat niet, dan zou zijn geloofwaardigheid meteen een fatale knauw krijgen. Hij zal een oplossing moeten vinden voor de terreurverdachten tegen wie onvoldoende bewijs bestaat, zonder dat hun vrijlating de binnenlandse veiligheid bedreigt. Nu al verschijnen in de Amerikaanse pers berichten met cijfers over aantallen mensen die vrijgelaten